

ЗАБУЗЬКІ ГОЛЕНДРИ НА ВОЛИНІ: ПОХОДЖЕННЯ, ГОСПОДАРСТВО, КУЛЬТУРА

У статті висвітлюється життєдіяльність на території Волині етнічної групи бузьких голендрів з часу появи перших колоній (початок XIX ст.) до переселення їх у Німеччину в 1940 р. Розглядаються питання походження групи забузьких голендрів, які на початку XIX ст. переселилися на територію Волинської губернії. Розкриваються особливості їх самоідентифікації, господарства, традиційно-побутової культури.

Ключові слова: забузькі голендри, колонія, Волинь, лютеранство.

Волинь належить до регіонів України, де впродовж декількох століть поряд із українським населенням проживали численні компактні етнічні громади поляків, євреїв, чехів, росіян, вірменів. Історично в краї склалися й тривалі українсько-німецькі міжетнічні контакти, складовою яких стала поява у краї й поселень забузьких голендрів.

Перша іноземна колонія з'явилася на Волині у Володимир-Волинському повіті, одній із прикордонних територій краю. В 1787 р. вихідці з Голландії заснували тут поселення Скерневські (Свеженські) Голендри [5, с. 164], яке у своїй назві зафіксувало місце виходу колоністів. Якщо ж говорити про самосвідомість іммігрантів, то вона була релігійною. Для німецькомовної меншини головною функціональною рисою самоідентифікації була саме релігія. Прибулі до краю колоністи за віровизнанням були менонітами*.

Як самостійна етноконфесійна спільність, меноніти сформувалися на території Привісленського Помор'я із нідерландських біженців. Після поділів Польщі цей регіон увійшов до складу Пруссії, де ці жителі компактно проживали на території Данцизького, Ельбінзького та Марієнбурзького Вердерів. Закони пруських королів Фрідріха II та Фрідріха Вільгельма II, спрямовані проти менонітського землевладіння, змусили цю групу населення емігрувати до Російської імперії. Переїзд голландських менонітів до Росії зумовлювався й релігійними

переслідуваннями, яких вони зазнавали в себе на батьківщині. Запрошені для освоєння малозаселених земель імперії з гарантуванням їм особливих привілеїв, переселенці, рухаючись через Волинь, осідали і в маєтках місцевих землевласників.

На початку XIX ст. до менонітів приєдналися й мігранти, котрих до переїзду спонукали економічні вигоди. Це були лютерани з колоній Гродненської губернії. Існує декілька точок зору щодо їхнього етнічного походження. Німецький дослідник Вальтер Кун, який ще в 1930-х рр. вивчав історію німецьких колоній на р. Буг і на Волині, вважав, що вони були нащадками голландців. На думку В. Куна голландці ще в 1563 р. були переселені у Нойдорф (Нейдорф) і в Нойбрау (Нейбров), які розташовувалися у нижній течії річки Буг південніше Бреста. Пасторська печатка з датою 1564 у старих метриках уродженців бузьких колоній, цілком ймовірно може свідчити про утворення в цьому році Нейбров-Нейдорської парафії [8, с. 14].

Існують й інші точки зору щодо походження забузьких голендрів. Одна з них базується на виявленому у церковній хроніці повідомлення про те, що у 1617 р. польський граф Рафаель Лещинський надав 14 селянським родинам з Пруссії привілей оселитися на його землях біля річки Західний Буг в якості вільних колоністів. Ці сім'ї і стали засновниками двох перших поселень, які перебували в 30 кілометрах на південь від

* У менонітів не було своєї історичної батьківщини (впродовж своєї історії вони жили послідовно у Нідерландах, Німеччині, Франції, Пруссії, Російській імперії, Канаді, США, Болівії, Мексиці, Гондурасі, Парагваї, Бразилії та в інших країнах). Тому їх батьківщиною був їх маєток, подвір'я – місце де вони жили і працювали. І до України вони ставилися так само, як до території зі сприятливим ґрунтом, де вони в черговий раз власноруч намагалися влаштувати собі свою Батьківщину. Вони не відчували і не могли відчувати особливого зв'язку з мешканцями цієї території і ставилися до них як до сусідів – гостинних або замкнутих, терпимих або заздрісних, але у всякому випадку – як до чужих.

Бреста. Предки запрошених колоністів жили в низинах Рейну, але в зв'язку з малоземеллям і політичними умовами залишили свою батьківщину в середині XVI ст. Морським шляхом вони прибули в гирло р. Вайкзель (Вісла) і поселилися в районі Данцигу (Гданська).

Сучасний німецький вчений Гельмут Хольц вважає початковим місцем проживання цих людей Пруссію, оскільки більшість молитовних книг, якими користувалися колоністи, були надруковані у Східній Пруссії. Багато нейдорфських пасторів також приїхали в колонію з Пруссії. На думку Г. Хольца, застаріле слово *Hollaender* (так німці називали мешканців оброблюваних земель, що з'явилися після вирубування лісу) трансформувалося в *Hollaender* (голландець). Можливо, цьому сприяло й те, що серед перших колоністів, які заселяли польські землі, були також і голландці. Часто слова «голландець» і «колоніст» сприймалися як синоніми [132, с. 31].

Населення спочатку невеликих сіл Нейбров і Нейдорф збільшувалося і згодом ці поселення об'єдналися в одну велику колонію зі своєю церквою, пастором і парафією. Перебуваючи у слов'янському оточенні, повністю ізольовані від своєї батьківщини, вони з часом повністю забули німецьку мову. Місце їхньої рідної мови зайняла польська. Поселенці лише зберегли свої прізвища, вірність лютерансько-євангелічній вірі та готичний шрифт. Їх називали забузькими голендрами (*Holendru* – польською мовою голландці).

На початку XIX ст. із перенаселених сіл над Бугом забузькі голендри перебрались далі на схід. На Волині вони заснували колонії Замостище, Голендри, Янів. У 1816 р. східніше Рожищ ними була утворена колонія Олешковичі. У цьому ж році у маєтку Леванідова Володимир-Волинського повіту вихідцями із колоній Гродненської губернії було засноване поселення Олександрівка. За контрактом від власника у безстрокове користування колоністи отримали 166 дес. землі з оплатою 60 коп. з моргу [2, с. 3]. Оселившись у казенному маєтку с. Забужжя Володимир-Волинського повіту, вихідці із забузьких голендрів у 1827 р. були зараховані до селянської громади Забужанського староства і отримали земельний наділ за люстрацією. Так з'явилося поселення Забузькі Голендри. У 1836 р. забузькі голендри змінили менонітів у Жозефіні. Із утворених колоній згодом виділилися менші посе-

лення [8, с. 14]. Усі створені на Волині забузькими голендрами колонії перебували у тісному зв'язку з «материнською» колонією Нейбров-Нейдорф.

У фонді 58 «Волинська палата державного майна» Державного архіву Житомирської області збереглися відомості 50-х років XIX ст. про ці поселення. Так забузькі колоністи поселилися біля р. Буг на казенних землях на низинному місці, яке було розчищене від лісу та чагарників їх власними руками. Згодом вони заключили з генерал-майором Ланге контракт, який передбачав передання їм в оренду ще 291 моргів землі при умові щорічної сплати 82 руб. 68 коп. сріблом.

Від розливів річки весною й іноді восени всі поля переселенців заливалися водою, що часто ставало причиною неврожаїв і навіть розорення.

Складений палатою іменний список колоністів включав 99 чоловіків і 93 жінки. У господарствах колоністів оброблялося 126 дес. орної і сінокосної землі, в середньому 7–9 дес. на сім'ю. Займалися поселенці головним чином рільництвом, яке частково доповнювалося молочним тваринництвом і ремеслами. Вони вирощували ячмінь, жито, овес, просо, картоплю, квасолю. Всього в колонії утримувалося 18 коней, 45 корів, 54 свині, 10 овець, дехто утримував кіз і всі – домашню птицю. Як зазначалося в документі, крім сільського господарства колоністи займалися „купечеством, токаркою, прачкою”. Стан їх сімейств оцінювався як посередній [3].

Згідно «Інформації про іноземних поселенців по 2-й мировій дільниці Володимир-Волинського повіту за 1903 р.» в Олександрівці налічувалося 49 дворів колоністів [4].

Забузькі голендри стали однією із складових німецької громади Волині, яка продовжувала зростати в наступні десятиліття завдяки переселенню до краю пруських менонітів, колоністів із Привісленських губерній Царства Польського та Східної Пруссії, з Австрії, Галичини, Сілезії, Швабії [2, дод. № 1]. Якщо на початку XIX ст. німецька громада Волині налічувала дещо більше тисячі осіб, то згідно першого всеросійського перепису населення 1897 р. – 171 331 осіб, або 5,73 % [9, с. IX].

Але на відміну від німецьких колоністів, забузькі голендри зберігали на Волині свою оригінальність, використовуючи польську мову в якості рідної. Проте в питаннях віри вони залишалися єдиними з німцями.

Абсолютна більшість колоністів вела господарство власними силами. Значною перевагою голендрів перед українськими селянами було те, що їх земля була зібрана в одному наділі побіля садиби, а не складалася з окремих частин. Тому місцева влада нерідко називала іноземних колоністів «фермерами, які на своїй обгородженій ділянці розпоряджаються досить незалежно від сусідів» [14].

Якою була типова голендрська і німецька колонія того часу дізнаємося із рапорту Шильдер-Шульднера, чиновника із особливих доручень при генерал-губернаторові Південно-західного краю. «Колонії – це не поселення, де є початок і кінець, це не в лінію побудовані хати, а окремі садиби на відстані одна від іншої від 100 кроків до 100 і більше сажнів, які суцільно тягнуться від самого кордону до Полісся» [15]. Свої особливості мало й житло голендрів. Це був будинок-двір, будинок-комплекс. В одній витягнутій споруді були зібрані функціонально різні частини: житло, сіни, комори, хлів, тік для обмолоту зерна, сіновал. Все необхідне для життя селянина знаходилося в одній будівлі. Частини будинку з'єднувалися внутрішніми проходами, кожна з них мала окремий вихід у двір. У негоду, холодні дні, які були несприятливими для роботи на городі, на вулицю з такої будівлі виходити потреби не було.

На волинській землі завдяки наполегливій праці голендрам вдалося довести свої господарства до взірцевого рівня. Для ознайомлення із хутірським типом господарювання колоністів в губернію приїздили ходоки з різних регіонів Російської імперії. Вони звертали увагу на те, що «колоніст працює багато, з раннього ранку і до пізньої ночі; він вміє зробити все, що потрібно для сільського господарства і майже завжди сам ремонтує будівлі, землеробські знаряддя праці, упряж і рідко користується найманою працею» [11, с. 5].

Основою господарської діяльності колоністів складало рільництво. Попри це велика увага зверталася на тваринництво, розведення корів, коней, свинарство, що приносило господарям прибутки. Продуктивність виробництва підвищувалася завдяки трьохпільній сівозміні. Після збирання врожаю зернових на полі висівалася конюшина. Вона використовувалася як для випасання худоби, так і в якості добрива при перорюванні ґрунту. На вагу золота цінувалася в колоніях солома. Її не продавали, зрідка викори-

стовували для годівлі худоби, а практично всю перетворювали в перегній.

Дуже ретельно для висаджування сільсько-господарських культур готувався ґрунт. На врожайність впливало й використання якісних знарядь праці. Окрім необхідного інвентарю, возів, упряжі, окремі родини голендрів мали у своєму господарстві й передову на той час техніку.

У колоніях були великі садки, удосталь квітів, розчищені доріжки і взірцевий порядок. Такі традиції господарювання й побуту, колоністи принесли на Волинь з своєї батьківщини. Тут вони їх дотримувалися й розвивали.

За короткий термін забузьким голендрам вдалося налагодити у Волинській губернії продуктивне сільськогосподарське виробництво з суміжними переробними галузями. Їхні господарства, в яких оброблялося більше 5 десятин землі, нагадували собою американську ферму й відрізнялися від більшості селянських вищими прибутками. На початку ХХ ст. господарства колоністів відносились переважно до категорії заможних, відносно високою була їх товарність. Культура праці, краща агрономія, вміння раціонально вести господарство, широке використання технічних досягнень, розвиненість селянських ремесел забезпечували власникам голендрських господарств порівняно із місцевим населенням вищий рівень життя.

Важливе місце в житті колоністів посідала релігія. Для них вона складала основу самоідентифікації. Забузькі голендри були прихильниками євангелічно-аугзбурзької конфесії, сповідували лютеранство. У ХІХ ст. всі голендрські поселення перебували у безпосередньому зв'язку зі старою Нейбров-Нейдорфською лютерансько-аугзбурзькою парафією. Її головний храм знаходився у Домачево Брест-Литовського повіту Гродненської губернії. На великі свята сюди приїздили мешканці багатьох сіл і хуторів. У звичайні ж недільні дні служба проходила у молитовних будинках, куди пастор приїздив із Домачево лише 4 рази в рік. Якщо в колонії не було храму, то колоністи збирались у когось вдома, читали молитви, проповіді, співали пісні [16, с. 53].

Від Домачево до Забузьких Голендр Гуцанської волості Володимир-Волинського повіту було близько 50 км. Звідти до Замостища потрібно було їхати ще кілометрів 30–40. Незважаючи на відстань, мешканці всіх колоній знали один одного, нерідко їздили в гості, вибирали

собі серед мешканців цих сіл наречених. Тривалий час дотримувались традиції укладання шлюбу лише між єдиновірцями.

З релігійним життям громади тісно пов'язувалася діяльність конфірмаційних шкіл. У лютеран кожен віруючий повинен був вміти самостійно читати священні книги. Окрім цього, відповідно до лютеранських принципів, підлітки допускалися до обряду конфірмації тільки після успішного складання спеціального екзамену на вміння читати різноманітні релігійні тексти і знати відповідні церковні догмати. Тому переселенці на Волинь поряд з вирішенням економічних, побутових проблем відразу дбали й про відкриття в колоніях шкіл. Такі навчальні заклади організовувалися за матеріальної підтримки громади і функціонували практично в кожній колонії.

Живучи тривалий час в українському оточенні бузькі голендри навчилися розмовляти українською мовою. Вдома вони розмовляли змішаною українсько-білоруською мовою. Але читали, писали і молились Богу польською мовою. Книги релігійного змісту, які вони читали, були написані польською мовою, але готичним шрифтом. Ні до німців, ні до поляків, ні до українців колоністи себе не відносили. Знали, що вони «голендри», але про те, що це означає, як і коли вони з'явилися на Волині, не задумувались.

Частина голендрів, чисельність родин яких за час проживання на Волині значно зросла в результаті природного приросту (зазвичай їхні родини були багатодітними), і котрі відчували нестачу землі, із зацікавленням сприйняли Столипінську аграрну реформу. Попри низку пільг – безкоштовний проїзд залізничною дорогою, звільнення на декілька років від податків, відстрочка від призову в армію та ін. – головною мотивацією переїзду для них стала можливість отримання великого наділу землі. З 1911 по 1915 рік з Волині до Сибіру (територія сучасної Іркутської області) прибуло 36 переселенських сімей голендрів (Кунц, Гіньборг, Гільдебрант, Бендик та ін.) [13, с. 32]. І сьогодні тут існує громада нащадків забузьких голендрів, вихідців з Волині.

У роки Першої світової війни колонії голендрів і німців зазнали повного розорення. Їх повоєнне повернення із внутрішніх губерній Росії тривало декілька років. У зв'язку з війною і революційними подіями, бідністю переселенців останні групи реемігрантів прибували на Волинь ще в 1924–1925 роках. Процес відбудови

зруйнованих господарств проходив з багатьма труднощами.

У міжвоєнний період у господарствах бузьких голендрів разом із землеробством розвивалася відгодівля великої рогатої худоби, що пояснювалося зниженням цін на продукти рільництва. Продовжують розвиватися переробні галузі промислового виробництва, ремесла, голендри активно залучаються до кооперативного руху.

У цей час голендри почали більш активно долучатися до життя місцевого українського населення. Молодь разом святкувала релігійні свята Андрія і Катерини. Разом ставили п'єси «Назар Стодоля», «Украдене щастя», «Мартин Боруля» та ін. В колоніях діяли духові оркестри, послухати які та потанцювати під музику яких сходилося молодь з навколишніх сіл. Почали укладатися змішані шлюби.

Старожили запам'ятали традиційні весільні звичаї голендрських колоністів. Коли молодий їхав до молодої, то споряджав трьох вершників. Вони були перепоясані різнокольоровими стрічками, що розвівалися на вітрі. А як молоду привезуть, то для її зустрічі спеціально зводилася брама, прикрашена ліхтарями [6].

Голендрські колоністи запам'яталися їм як акуратні, справедливі, богомольні люди.

Початок Другої світової війни, німецько-радянські договори 1939 р. стали вирішальними для голендрів і німців Волині. У «Конфіденціальному протоколі», який було підписано Молотовим і Ріббентропом одночасно з німецько-радянським договором про дружбу і кордони між СРСР та Німеччиною 28 вересня 1939 р. зазначалося: „Правительство СССР не будет создавать никаких препятствий на пути имперских граждан и других лиц германского происхождения, проживающих на территориях, находящихся в сфере его влияния, если они пожелают переселиться в Германию или на территории, находящиеся в германской сфере влияния” [7, с. 165].

Для нацистської Німеччини переселенська акція мала на меті охоронити німецьку національну меншість, розпорошену на сході Європи, від денационалізації та зміцнити німецьку етнографічну територію. У зв'язку з цим в Німеччині були надруковані різноманітні брошури, листівки та газети, в яких говорилося про історичне коріння цих людей, про їх належність до великої Німеччини, німецького народу. Звучав заклик: «Повертайтеся додому, Батьківщина вас пам'ятає і чекає!» Ця література розповсюджувалася і

серед забузьких голендрів. У січні 1940 року вони були поставлені перед конкретним вибором: Росія чи Німеччина. Але Росія для них уже не була країною, громадянами якої вони себе вважали, – адже з 1921 року їх села знаходилися на польській території. Самої ж Польщі, як здавалося в той момент, більше не існувало. А німці обіцяли їм усілякі блага, акцентуючи увагу на національних почуттях.

Більшість жителів колоній вирішило виїхати в Німеччину. «До нас прийшла німецька і російська комісія, стали ми записуватися. Нам сказали день – 25 січня 1940 року. Батько взяв коня, воза. Все залишили – будинок, господарство – і поїхали. Всім селом, 150 сімей, і поїхали», – згадує мешканець Забузьких Голендр Броніслав Людвіг. Дітей і людей похилого віку відправляли на нове місце проживання потягом, всі інші їхали возами разом із своїми пожитками.

Відповідно до домовленостей у січні 1940 р. більшість волинських голендрів і німців була репатрійована до Німеччини. До лютого 1940 р. із західноукраїнських земель виїхало 20 113 господарств німецьких колоністів. Загалом з території Західної України і Західної Білорусії в цей час до Німеччини переселилося 67 452 особи, у тому числі 2 280 забузьких голендрів [10, с. 53].

Як свідчать документи і спогади самих переселенців, їхнє повернення до історичної батьківщини було добровільним, добре організованим і пройшло без ускладнень. Як Москва, так і Берлін виявили активність та зацікавленість в оперативному проведенні цієї операції.

У звітній доповіді першого секретаря обкому КП(б)У про роботу Волинської обласної партійної організації від 24 квітня 1940 р. наводилися статистичні відомості щодо національного складу населення Волинської області і виділялися за кількістю мешканці української, польської, єврейської, чеської та російської національностей [1, с. 48]. Наведені дані свідчили практично про зникнення з історичної карти краю значної групи волинського населення – німців-колоністів, які ще донедавна посідали за своєю чисельністю четверте місце після українців, поляків та євреїв.

Деякі сім'ї забузьких голендрів вирішили залишитися на Волині. Але це рішення виявилось для них фатальним. Як «осіб німецької національності» їх депортували на схід у табори. Таким чином, ще одна група голендрів опинилася в Сибірі, але вже не по своїй волі.

Тим же, хто «згадав» про своє німецьке походження, були видані документи, що засвідчили їх приналежність до нових громадян III Рейху. Залишивши Волинь, ці люди приїхали спочатку в Лодзь, згодом у переселенський табір в Ерлангені (недалеко від Нюрнбергу), де вони пробули з квітня по вересень 1940 року. Згодом вони були направлені у польські етнічні землі (Генеральне губернаторство, регіон так званого „Вартегау”, що навколо Познані), де створювалися воєнізовані німецькі землеробські поселення вздовж автострад стратегічного призначення. Усім дали будинки, відібрані в колишніх польських господарів, худобу, птицю і зобов'язали постачати німецьку армію сільськогосподарськими продуктами.

Переселенці автоматично діставали німецьке громадянство, яке давало певні переваги. Це були різні привілеї, які давалися німцям в Генерал-губернаторстві, тобто краще харчування, вища платня, вищі посади порівняно із особами не німецького походження. На них поширювався обов'язок військової служби і приналежності до німецьких організацій, виховання дітей у німецьких школах в німецькому дусі [12, с. 169]. Так вони жили до весни 1944 р., до наступу Червоної армії, коли німці почали терміново залишати ці землі. Поїхали й голендри. Частина з них осіла під Берліном, частина поїхала далі на захід Німеччини, де вони живуть і сьогодні.

І хоча в повосенний період на території Волинської області вже не існувало компактних голендрських поселень, однак тут дисперсно продовжували проживати забужанські голендри. На теренах краю залишилася незначна частина переселенців, які уклали змішані шлюби.

З проголошенням Україною незалежності контакти колишніх голендрських поселенців та їх нащадків з мешканцями Волині відновилися. Ще й сьогодні мешканців колишніх голендрських колоній продовжують називати голяндерами. Упродовж останнього десятиріччя колишні волиняни приїздять в область, де мають можливість відвідати населені пункти в яких народились і де поховані їх батьки та рідні.

Таким чином, майже півтора століття на теренах Волині поряд з українськими селами розвивалися колонії, заселені своєрідною етнічною групою – забузькими голендрами. Переселенцями були привнесені у край традиційні форми господарювання, культурного життя, побуту.

Джерела та література

1. Волинь Радянська (1936–1964 рр.). Зб. док. і матеріалів. – Львів, 1971. – Ч. III. – 242 с.
2. Воронин А. Об иностранных поселенцах в Юго-Западном крае / А. Воронин. – [б. м.], [б. г.]. – 32 с.
3. Державний архів Житомирської області, ф. 58, оп. 1, спр. 1050, арк. 2–5.
4. Державний архів Житомирської області, ф. 70, оп. 1, спр. 856, арк. 17.
5. Забелин А. Военно-статистическое обозрение Волынской губернии. Ч. I / А. Забелин. – К., 1887. – 368 с.
6. Зубчук К. У селі, де колись хазяйнували голландці / К. Зубчук // Волинь. – 2001. – 22 листопада.
7. Канун и начало войны. Документы и материалы / Сост. Л. А. Киришнер. – Л., 1991. – 348 с.
8. Кун В. Происхождение волыньских немцев / В. Кун // Родина Волынь. Статьи и воспоминания о жизни и деятельности немцев на территории современных Житомирской, Ровенской и Волынской областей Украины / Сост. Н. А. Арндт, Г. П. Мокрицкий. – Визентгайд ; Житомир : Изд-во «Волынь», 1998. – С. 12–19.
9. Первая всеобщая перепись населения Российской империи, 1897 г. VIII. Волынская губерния. – СПб., 1904. – 282 с.
10. Перковский А. Л. Источники по национальному составу населения Украины в 1939–1944 гг.: Людские потери в Великой Отечественной войне / А. Л. Перковский. – СПб., 1995. – 268 с.
11. Поездка ходоков от крестьян Подольской губернии в Волынскую губернию для ознакомления с хуторским хозяйством. – СПб., 1907. – 14 с.
12. Сергійчук В. Становище і доля українців у Генеральному губернаторстві (без Галичини) в роки німецької окупації / В. Сергійчук // Україна-Польща: важкі питання. Т. 4. Матеріали IV міжнародного семінару істориків „Українсько-польські відносини під час Другої світової війни”. Варшава, 8–10 жовтня 1998 р. – Варшава, 1999. – С. 167–182.
13. Соловьева О. Бужские голендры / О. Соловьева // Отечественные записки. – 2005. – № 6. – С. 30–37.
14. Центральний державний історичний архів України (м. Київ), ф. 442, оп. 618, спр. 58, арк. 5.
15. Центральний державний історичний архів України (м. Київ), ф. 442, оп. 693, спр. 349, арк. 18.
16. Helmut Holz. Die Bughaulander: Erste Protestanten Ost-polens / Holz Helmut // Wolhynische Hefte. – Schwabach ; Wiesentheid. – 1990. – № 6. – S. 52–55.

Валентина Надольская

Колонии забужзских голендров на Волыни

В статье освещается жизнедеятельность на территории Волыни этнической группы бужзских голендров со времени появления первых колоний (начало XIX в.) до переселения их в Германию в 1940 г. Рассматриваются вопросы происхождения группы забужзских голендров, переселившихся в начале XIX в. на территорию Волынской губернии. Раскрываются особенности их самоидентификации, хозяйственной деятельности, традиционно-бытовой культуры.

Ключевые слова: забужзские голендры, колония, Волынь, лютеранство.

Valentina Nadolska

The colonies of Zabuzskih golendrov on Volyn: ancestry, household, culture

The article highlights the vital activity in the territory of Volyn the ethnic group of buzskih golendrov from the time of appearance the first colonies (the beginning of the 19th century) to the relocation to Germany in 1940. The questions of the origin of zabuzskih golendrov who moved to the beginning of the nineteenth century in the territory of Volyn province are considered. The peculiarities of their identities, economic activity, traditional and consumer culture are revealed.

Key words: Zabuzski golendrv, colony, Volyn, Lutheran.

